

ДАХНОВА

Олена Євгенівна
elenadakhnova@gmail.com

УДК 336.146

АНАЛІЗ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ
БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

ГРЕЗНОВА

Жанна Валеріївна

THE ANALYSIS OF REVENUE BASE OF
LOCAL BUDGETS OF UKRAINEк.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного
університетустудент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного
університету

У статті проаналізовано дохідну базу місцевих бюджетів України за період 2015-2017 рр.. Зокрема, розраховані показники, що відображають динаміку і структуру доходів місцевих бюджетів. Результати дослідження свідчать про суттєве зростання дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок змін у структурі доходної частини місцевих бюджетів, насамперед через зростання частки податкових надходжень. В той же зберігається висока питома вага офіційних трансфертів у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів. Для зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів необхідно продовжувати процес реформування місцевого самоврядування та фінансової децентралізації.

* * *

В статье проанализирована доходная база местных бюджетов Украины за период 2015-2017 гг.. В частности, рассчитаны показатели, отражающие динамику и структуру доходов местных бюджетов. Результаты исследования свидетельствуют о существенном росте доходной базы местных бюджетов за счет изменений в структуре доходной части местных бюджетов, прежде всего из-за роста доли налоговых поступлений. В то же сохраняется высокий удельный вес официальных трансфертов в общем объеме доходов местных бюджетов. Для укрепления доходной базы местных бюджетов необходимо продолжать процесс реформирования местного самоуправления и финансовой децентрализации.

* * *

Introduction. Problems of formation of the revenue base of local budgets need regular monitoring. Propositions to improve the mechanism of strengthening the revenue base of local budgets should be formed.

The purpose of the article is to study of the revenue base of local budgets of Ukraine in the modern economic conditions.

Results. The revenue base of local budgets of Ukraine in period 2015-2017 are analyzes. The indicators of dynamics and structure of the revenues of local budgets of Ukraine are calculated. Incomes of revenues of local budgets for the period under study have demonstrated quite rapid growth, which is explained by the increase in tax revenues (primarily personal income tax) and inflation. The growth rates amounted to 70,51 % in 2017 compared to 2015. The structure of local budget revenues remained almost unchanged during the research period: the largest share belongs to official transfers (more than 50 %); the second place is tax revenues (about 40%); the third place in the structure of local budget revenues is non-tax revenues (5-6 %); The smallest share belongs to revenues from operations with capital and trust funds (0,4 % and 0,12 % respectively). Some changes in the structure of revenues of local budgets occurred, in particular, the share of tax revenues increased because income from the personal income tax, local taxes and fees, excise tax on the sale of excisable goods by economic agents of retail trade are increased. The sufficiently high level of dependence of local finance on the resources of the state budget is available, because during 2015-2017 there is a large share of official transfers in the overall structure of revenues of local budgets.

Conclusion. The legislative changes in the fiscal area contribute to an increase in absolute indices of the revenue side of local budgets, but these innovations do not yet fully ensure budgetary decentralization. In order to strengthen the revenue base of local budgets the process of reforming local self-government and financial decentralization to be continue. For this improvement of the system of inter-budgetary relations, encouraging local governments to increase their own revenue base of local budgets and finding alternative sources of revenue for the local budgets.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, місцеві податки і збори, міжбюджетні відносини, офіційні трансферти

Ключевые слова: местные бюджеты, доходы местных бюджетов, местные налоги и сборы, межбюджетные отношения, официальные трансферты

Keywords: local budgets, revenues of local budgets, local taxes and fees, intergovernmental relations, official transfers

ВСТУП

Актуальність проблеми формування дохідної бази місцевих бюджетів зростає у зв'язку зі змінами, які стосуються місцевого самоврядування. Сучасні трансформаційні процеси в Україні визначають нові підходи до формування взаємовідносин у системі державного і місцевих бюджетів. Дослідженню теоретичних та практичних аспектів формування доходів місцевих бюджетів присвячено багато праць вітчизняних вчених. Серед останніх публікацій особливої уваги заслуговують дослідження І.М. Макаручак, В.В. Малишко,

А.О. Пучко [3], Н.В. Меуш [4], І.В. Мізіна, О.В. Кочергіна [5] та Л.І. Простебі [6]. В той же час проблеми формування дохідної бази місцевих бюджетів України потребують постійного моніторингу та визначення заходів щодо забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та формування міжбюджетних відносин, з метою підвищення рівня фінансової самодостатності шляхом посилення бюджетної децентралізації.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні дохідної бази місцевих бюджетів України у сучасних еконо-

мічних умовах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою дослідження виступають наукові праці вітчизняних фахівців у бюджетній галузі, а також звітність Державної казначейської служби України. При проведенні дослідження використані методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Формування дохідної частини місцевих бюджетів відбувається відповідно до Бюджетного кодексу України [1]. Доходи місцевих бюджетів поділяються на доходи загального та спеціального фондів. При цьому кошти загального фонду не мають цільової спрямованості і використовуються на фінансування поточних видатків, тоді як доходи спеціального фонду мають конкретне призначення, зокрема призначення, пов'язане з формуванням бюджету розвитку.

Як зазначають вітчизняні науковці [3], існуюча система формування місцевих бюджетів має низку серйозних недоліків:

- високий ступінь концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення завдань;
- низька частка закріплених доходів (податкових платежів) у структурі надходжень до регіональних і місцевих бюджетів;
- практично щорічна зміна видів податків, що зараховуються до місцевих бюджетів;
- відсутність єдиних та досить стабільних норма-

тивів відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів [3, с. 641].

Починаючи з 2015 р. джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок передачі з державного до місцевих бюджетів низки податків, а також запровадження нових зборів (наприклад, запроваджено акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів за ставкою 5 % вартості реалізованого товару та 100 %-ве його зарахування до місцевого бюджету) [4, с. 172-173].

Отже, проаналізуємо динаміку доходів місцевих бюджетів за період 2015-2017 рр. (табл. 1).

Наведені у табл. 1 дані свідчать про те, що доходи на місцях зростають високими темпами. Так, за 2017 р. місцеві бюджети отримали 502098,3 млн. грн. доходів (з урахування міжбюджетних трансфертів), що на 70,51% більше, ніж за 2015 р.. Лівова частка приросту доходів забезпечена ростом ставок податків, приростом податку на доходи фізичних осіб, модифікованим земельним податком, єдиним податком та інфляцією.

Для наочності проілюструємо динаміку доходів місцевих бюджетів у розрізі загального та спеціального фондів на рис. 1.

Відповідно до Бюджетного кодексу України [1] до складу доходів, що закріплюються за місцевими бюджетами та бюджетами місцевого самоврядування, входять: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти. Отже, проаналізуємо структуру доходів місцевих бюджетів за 2015-2017 рр., яка представлена у табл. 2.

Таблиця 1

Динаміка доходів місцевих бюджетів України за 2015-2017 рр., млн. грн. [розраховано за даними [2]]

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Темпи приросту, %		
				2016 р. / 2015 р.	2017 р. / 2016 р.	2017 р. / 2015 р.
Доходи загального фонду	274771,4	341354,5	453950,0	24,23	32,98	65,21
Доходи спеціального фонду	19688,8	24788,6	48148,3	25,90	94,24	144,55
Разом доходів	294460,2	366143,1	502098,3	24,34	37,13	70,51

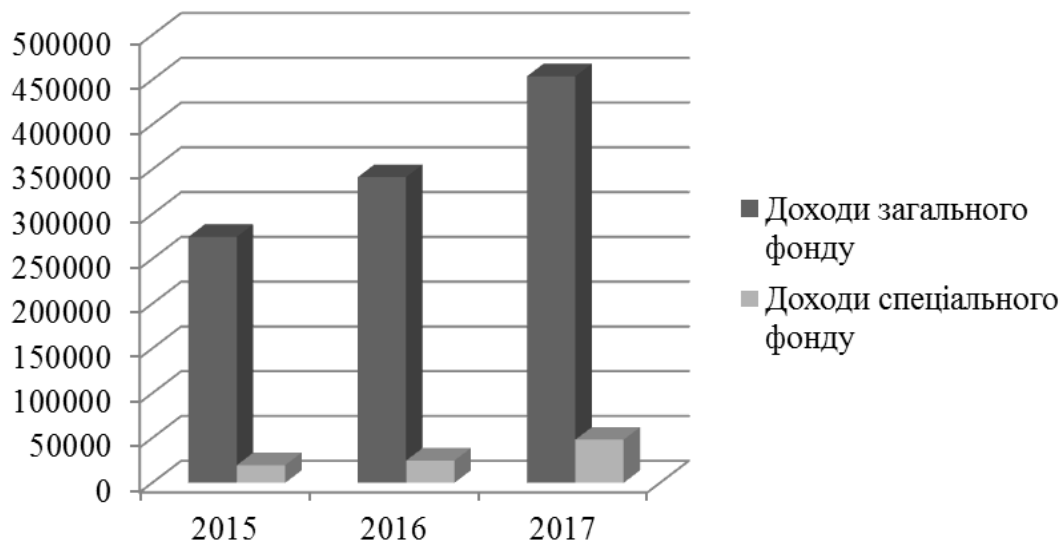

Рис. 1. Динаміка доходів місцевих бюджетів України за 2015-2017 рр.

Таблиця 2

Структура доходів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) за 2015-2017 рр., %.

[розраховано за даними [2]]

Види доходів	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення (+, -)	
				2016 р. від 2015 р.	2017 р. від 2016 р.
Податкові надходження, з них:	33,36	40,12	40,03	+6,76	-0,09
ПДФО	18,65	21,57	22,04	+2,92	+0,47
Місцеві податки	9,18	11,54	10,47	+2,36	-1,07
Інші податки і збори	5,53	7,01	7,52	+1,48	+0,51
Неподаткові надходження	6,84	5,97	5,17	-0,87	-0,80
Доходи від операцій з капіталом	0,58	0,40	0,38	-0,18	-0,02
Цільові фонди	0,14	0,14	0,12	-	-0,02
Офіційні трансферти	59,08	53,37	54,30	-5,71	+0,93
Разом	100,00	100,00	100,00	0	0

Як свідчать наведені у табл. 2 дані, у структурі доходів місцевих бюджетів протягом досліджуваного періоду можна відмітити вагоме переважання офіційних трансфертів – їх частка складає понад 50 %. Це вказує на суттєву залежність місцевих бюджетів від додаткових коштів, які надходять із державного бюджету України.

В той же час слід відмітити тенденцію до скорочення частки трансфертів та збільшення питомої ваги податкових надходжень, які склали протягом 2015-2107 рр. відповідно 33,36 %, 40,12 % та 40,03 % від загального обсягу доходів місцевих бюджетів. Головним чином зростання частки податкових надходжень відбулося за рахунок змін у податковому законодавстві стосовно ставок ПДФО, складу місцевих податків тощо.

Така тенденція має зберегтися і у 2018 р., оскільки розмір мінімальної заробітної плати збільшився до 3723 грн. (+16,3% проти 2017 р.), а також збільшився розмір прожиткового мінімуму. Ці показники є важливими як для визначення обсягів видаткової частини місцевих бюджетів, так і для формування дохідних джерел, ставки яких залежать від зазначених показників (наприклад, ставки єдиного податку, податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки, адміністративні збори).

В цілому, структура доходів місцевих бюджетів протягом досліджуваного періоду залишається майже незмінною: найбільша частка належить офіційним трансфертам (понад 50%); друге місце посідають податкові надходження (близько 40%); третє місце у структурі доходів місцевих бюджетів належить неподатковим надходженням (5-6%); найменша частка належить доходам від операцій з капіталом та цільовим фондам (0,4% і 0,12% відповідно).

Таким чином, можна зазначити, що формування місцевих бюджетів відбувається на недосконаліій податковій базі; трансферти та передані доходи залишаються вагомим джерелом формування доходів місцевих бюджетів; місцеві податки і збори є занадто малими, щоб відігравати певну роль у доходах [6, с. 244].

ВИСНОВКИ

За результатами аналізу дохідної частини місцевих бюджетів України за період 2015-2017 рр. можна

зробити наступні висновки:

1) надходження доходів місцевих бюджетів у досліджуваній період продемонстрували доволі стрімке зростання, що пояснюється збільшенням податкових надходжень (перш за все ПДФО) та інфляцією;

2) певних змін зазнала структура доходів місцевих бюджетів: зокрема, збільшилася частка податкових надходжень через зростання таких видів доходів, як податок на доходи фізичних осіб, місцеві податки і збори, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підкацизних товарів тощо, відповідно скоротилася частка неподаткових надходжень;

3) в той же час залишається досить високий рівень залежності місцевих фінансів від ресурсів державного бюджету, адже протягом 2015-2017 рр. спостерігається велика питома вага офіційних трансфертів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів.

Підсумовуючи відзначимо, що законодавчі зміни у бюджетно-податковій сфері сприяють збільшенню абсолютних показників дохідної частини місцевих бюджетів, але ці нововведення ще повністю не забезпечують бюджетну децентралізацію. З метою зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів необхідно продовжувати процес реформування місцевого самоврядування та фінансової децентралізації шляхом вдосконалення системи міжбюджетних відносин, стимулювання органів місцевого самоврядування до нарощування власної дохідної бази місцевих бюджетів та пошуку альтернативних джерел наповнення дохідної частини місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws> (дата звернення 05.08.2018).
2. Звітність про виконання бюджетів. Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення 13.08.2018).
3. Макаруч І.М., Малишко В.В., Пучко А.О. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації. Молодий вчений. 2017. № 1(41). С. 640-647.
4. Меуш Н.В. Проблеми місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. Теорія та практика державного управління. 2017. № 4(59). С. 171-176.
5. Мізіна І.В., Кочергіна О.В. Офіційні трансферти як джерело доходів місцевих бюджетів. Порівняльно-аналі-

тичне право. 2017. №5. С. 242-245.

6. Простебі Л.І. Моніторинг дохідної частини місцевих бюджетів в умовах фіскальної децентралізації. Економіка та суспільство. 2017. Випуск 9. С. 1023-1028.

References

1. Budget Codex of Ukraine: Law of Ukraine from 08.07.2010. № 2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/Laws> (date of reference 05.08.2018).

2. Report on budget execution. State Treasury of Ukraine. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (date of reference 13.08.2018).

3. Makarchuk I.N., Malyshko V.V., Puchko A.A. the for-

mation of local budgets in the context of decentralization. Young Scientist. 2017. № 1(41). pp. 640-647 (in Ukrainian).

4. Meush N.V. Local budget problems under the conditions of financial decentralization. Theory and Practice of Public Administration. 2017. № 4(59). pp. 171-176 (in Ukrainian).

5. Misina I.V., Kochergina O.V. Official transfers as a source of local budget revenues. Comparative and analytical law. 2017. № 5. P. 242-245 (in Ukrainian).

6. Prostebi L.I. Monitoring revenues for local budgets under fiscal decentralization. Economics and Society. 2017. Issue 9. pp. 1023-1028 (in Ukrainian).